

LUONNOS 13.6.2024

Hallituksen esitys eduskunnalle

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksellä ehdotetaan muutettavaksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettua lakia sekä ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia.

Ehdotetuilla säännöksillä toimeenpantaisiin ja täydennettäisiin Euroopan parlamentin ja neuvoston puiteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestäväen tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta antaman asetuksen (2024/1252) sääntelyä.

Esityksellä lisättäisiin säännökset kansallisesta kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteestä ja sen tiedonsaantioikeudesta sekä strategisten hankkeiden määräaikaisten seurannasta ja pidentämisestä ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin. Kyseiseen lakiin lisättäisiin myös säännökset kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettujen strategisten hankkeiden etusijasta ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisissa lupamenettelyissä.

Ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin lisättäisiin uusi säännös, joka koskisi poikkeusta asianomaisten viranomaisten kuulemisesta strategisten hankkeiden kohdalla tehtäessä päätöstä ympäristövaikutusten arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa.

Säännöksillä täydennettäisiin kriittisen raaka-aineiden asetuksen sääntelyä. Säännöksiä sovellettaisiin rinnakkain asetuksen kanssa.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 24.2.2025.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	7
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	11
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	11
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	12
4.2.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset	13
4.2.3 Ympäristövaikutukset	14
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	14
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	14
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	15
6 Lausuntopalaute.....	15
7 Säännöskohtaiset perustelut.....	15
7.1 Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa	15
7.2 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä	17
8 Voimaantulo	18
9 Toimeenpano ja seuranta	18
10 Suhde muihin esityksiin.....	18
10.1 Suhde talousarvioesitykseen	18
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	19
LAKIEHDOTUKSET	23
1. Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta.....	23
2. Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta.....	24

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston (EU) 2024/1252 puitteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta annettua asetusta (jäljempänä *kriittisten raaka-aineiden asetusta*).

Säännöksillä täydennettäisiin kriittisen raaka-aineiden asetusta. Säännöksiä sovellettaisiin rinnakkain asetuksen kanssa.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio julkaisi 16.3.2023 ehdotuksen kriittisten raaka-aineiden asetukseksi¹ sekä siihen liittyvän tiedoksiannon².

Asetusehdotuksesta annettiin U-kirjelmä (U 7/2023 vp) 17 päivänä toukokuuta 2023. Valtioneuvosto piti toimia kriittisten raaka-aineiden tuotantoketjujen monipuolistamiseksi ja kriittisten riippuvuuksien vähentämiseksi välttämättöminä.

Valtioneuvosto katsoi omavaraisuuteen ja kriittisten raaka-aineiden saatavuuteen yhdeksi osaratkaisuksi lupamenettelyn nopeuttamisen ja tunnisti sujuvan lupamenettelyn merkityksen osana houkuttelevaa investointiympäristöä. Valtioneuvosto katsoi toimintaympäristön kannalta tärkeäksi varmistaa lupaprosessien ja niiden keston ennakoitavuus. Valtioneuvosto katsoi, että selkeät, laadukkaat ja kestoaltaan kohtuulliset hallinnolliset menettelyt ovat olennainen tekijä vihreän siirtymän edistämiseksi. Valtioneuvosto korosti tarvetta huomioida kansalliset erityispiirteet asianmukaisella tavalla jättämällä jäsenvaltiolle riittävästi liikkumavaraa lupamenettelyjen kehittämiseen ja nopeuttamiseen.

Valtioneuvosto katsoi myös, että lupamenettelylle asetettavien enimmäismääräaikaisten ja viranomaisten määräaikoihin myöntämien pidennysten tulisi olla oikeassa suhteessa siihen aikaan, jonka viranomaiset tarvitsevat asian käsittelemiseksi huolellisesti.

Ympäristövaliokunta, sivistysvaliokunta, talousvaliokunta ja suuri valiokunta antoivat kirjelmästä lausuntonsa, joissa yhdyttiin eräin huomioiin valtioneuvoston kantaan.

Asetusehdotuksesta saavutettiin epävirallinen sopu kolmikantaneuvottelussa 13.11.2023. Euroopan parlamentti ja neuvosto allekirjoittivat asetuksen 11.04.2024. Asetus annettiin tiedoksi

---

¹ Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing a framework for ensuring a secure and sustainable supply of critical raw materials and amending Regulations (EU) 168/2013, (EU) 2018/858, 2018/1724 and (EU) 2019/1020 [EUR-Lex - 52023PC0160 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#)

² [European Critical Raw Materials Act \(europa.eu\)](#)

jäsenvaltioille ja julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 3.5.2024. Asetus tuli voimaan 23.5.2024.

Lopullinen asetus on kokonaisuutena tarkastellen U-kirjelmässä esitetyn Suomen kannan mukainen.

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä. Valmistelussa on tehty yhteistyötä työ- ja elinkeinoministeriön kanssa.

Valmistelu on tehty osana ympäristöministeriössä käynnissä olevaa yhden luukun palvelujen hanketta, joka keskittyy käynnissä olevassa valtion aluehallinnon uudistuksessa perustettavan uuden Lupa- ja valvontaviraston myötä syntyvään ympäristötehtävien ”yhteen luukkuun” ja hallitusohjelman yhden luukun mallia edistävän lupamenettelyn toteuttamiseksi tarvittavien lainsäädäntömuutosten valmisteluun (VN/21409/2023). Yhden luukun palvelujen hankkeessa toteutettavilla hallitusohjelman kirjauksilla pyritään osaltaan edistämään esimerkiksi investointiluvituksen sujuvuutta ja ennakoitavuutta, viranomaisten yhteistyötä sekä yhden viranomaisen vastuulla olevaa lupaprosessin etenemistä ja koordinoitua tarvittavien selvityksien. Hankkeessa täytäntöön pannaan yhtenä osana myös kriittisten raaka-aineiden asetusta sekä eräiden muidenkin EU-säädösten edellyttämiä yhteyspisteviranomaisen tehtäviä uudessa aluehallinnon rakenteessa. Uudistetun valtion aluehallinnon rakenteen mukaisten viranomaisten on tarkoitus aloittaa toimintansa vuoden 2026 alussa. Koska kriittisten raaka-aineiden asetus edellyttää kuitenkin toimia jo aiemmin, on nyt käsillä oleva esitysehdotus valmisteltu erillisenä.

Luonnos hallituksen esityksestä oli lausuntokierroksella... [täydentyy]

Hallituksen esityksen valmisteluun liittyvät asiakirjat ovat saatavilla valtioneuvoston hankeikunasta osoitteessa <https://valtioneuvosto.fi/hankkeet> tunnuksella YM022:00/2024.

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Asetusehdotuksesta ja komission tiedonannosta koostuvan kriittisten raaka-aineiden paketin tavoitteena on vahvistaa raaka-aineiden arvoketjuja Euroopassa, monipuolistaa tuontia strategisten riippuvuuksien vähentämiseksi, parantaa kriittisiin raaka-aineisiin liittyvää seurantaa ja vähentää niihin liittyviä toimitusriskejä sekä varmistaa näiden raaka-aineiden vapaa liikkuvuus sisämarkkinoilla ja ympäristönsuojelun korkea taso kiertotaloutta ja vastuullisuutta edistämällä. Asetuksessa asetetaan tavoitteeksi, että 10 prosenttia kriittisten raaka-aineiden EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin louhinnasta EU:ssa, 40 prosenttia EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin jalostuksesta EU:ssa ja vähintään 25 prosenttia EU:n vuotuisesta kulutuksesta on peräisin kierrätyksestä EU:ssa.

Asetus on jäsenvaltioissa suoraan sovellettavaa sääntelyä. Se sisältää kuitenkin eräitä säännöksiä, joiden tehokas toimeenpano edellyttää lisäksi kansallista sääntelyä. Asetus jättää jäsenvaltioille harkintavaltaa myös muun muassa sen suhteen, mahdollistaako jäsenvaltio asetuksessa säädettyjen strategisten hankkeiden lupamenettelyille asetettujen määräaikaisten pidentämisen.

Asetuksessa määritellään kriittiset ja strategiset raaka-aineet.

Kriittiset raaka-aineet on luetteloitu asetuksen liitteen II jaksossa 1 ja strategiset raaka-aineet asetuksen liitteen I jaksossa 1. Asetuksen johdanto-osan mukaan kriittisinä raaka-aineina pidetään tietyt muuhun kuin energia- tai maatalouskäyttöön tarvittavia raaka-aineita, jotka ovat

taloudellisesti erittäin merkittäviä ja joihin kohdistuu suuri toimitusvarmuuteen liittyvä riski usein siksi, että niiden tarjonta keskittyy pieneen määrään kolmansia maita. Strategisten raaka-aineiden luetteloon olisi sisällytettävä raaka-aineet, joilla on suuri strateginen merkitys sisämarkkinoiden toiminnan kannalta, kun otetaan huomioon niiden käyttö vihreää ja digitaalista siirtymää tukevilla strategisilla teknologioilla taikka puolustus- tai ilmavoima- ja avaruusalalla sovelluksissa, joille on tyypillistä potentiaalisesti huomattavan suuri ero maailmanlaajuisen tarjonnan ja ennustetun kysynnän välillä ja joiden kohdalla tuotannon lisääminen on melko vaikeaa esimerkiksi tuotantokapasiteettia kasvattavien uusien hankkeiden pitkien toteutumisaikojen vuoksi. Kriittisten raaka-aineiden luetteloon olisi sisällytettävä kaikki strategiset raaka-aineet sekä muita unionin koko taloudelle erittäin merkittäviä raaka-aineita, joiden osalta sellaisten toimitushäiriöiden riskit, jotka todennäköisesti vääristävät kilpailua ja tuovat hajanaisuutta sisämarkkinoille, ovat suuria.

Strategisten raaka-aineiden luettelon päivittämisestä säädetään tarkemmin asetuksen 3 artiklassa ja kriittisten raaka-aineiden luettelon päivittämisestä asetuksen 4 artiklassa. Komissiolle siirretään asetuksella valta antaa delegoivaa säädöksiä kyseisten luetteloiden ajan tasalle saattamiseksi.

Asetuksen 9 artiklassa säädetään jäsenvaltioiden velvollisuudesta osoittaa hankkeille keskitetynä asiointipisteinä toimiva yhteyspisteviranomainen, joka on vastuussa kaikkien kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupamenettelyiden koordinoinnista. Keskitetty asiointipiste tulee nimetä jäsenvaltioissa 9 kuukauden kuluttua asetuksen voimaantulosta. Kyseinen viranomainen on hankkeen toteuttajan ainoa yhteyspiste lupamenettelyssä. Hankkeen toteuttajalla olisi oltava mahdollisuus ottaa yhteyttä keskitettyyn asiointipisteeseen kuuluvaan asianomaiseen hallinnolliseen yksikköön. Hankkeiden toteuttajien on voitava toimittaa kaikki lupamenettelyn kannalta merkitykselliset asiakirjat sähköisessä muodossa ja päällekkäisten selvitysten ja muiden dokumenttien vaatimista tulee välttää.

Keskitetty asiointipiste on vastuussa asetuksen 18 artiklassa tarkoitettujen tietojen antamisesta merkityksellisistä hallinnollisista menettelyistä. Keskitetyn asiointipisteen tulisi auttaa hankkeen toteuttajaa ymmärtämään lupamenettelyn kannalta merkityksellisiä hallinnollisia seikkoja.

Asetukseen sisältyy strategisiksi nimettyjä hankkeita koskevaa erityissääntelyä. Hankkeen toteuttajan on toimitettava komissiolle strategiseksi hankkeeksi tunnustamista koskeva hakemus. Komissio päättää strategisen hankkeen aseman myöntämisestä.

Strategisten hankkeiden tunnistamisperusteista on säädetty asetuksen 6 artiklassa. Jotta komissio tunnustaisi hankkeen strategiseksi hankkeeksi, tulisi hankkeen muun muassa edistää merkittävästi strategisten raaka-aineiden toimivarmuutta unionissa. Lisäksi sen tulisi muun muassa olla teknisesti toteutettavissa kohtuullisessa ajassa, sen odotetun tuotantomäärän tulisi olla arvioitavissa riittävällä varmuudella ja sen tulisi olla toteutettavissa kestävästi.

Asetuksessa säädetään myös Euroopan kriittisiä raaka-aineita käsittelevän toimikunnan perustamisesta. Toimikunta muun muassa antaa komissiolle lausuntonsa strategiseksi hankkeeksi tunnustamista koskevasta hakemuksesta. Toimikunta koostuu kaikkien jäsenvaltioiden ja komission edustajista.

Jos jäsenvaltio, jonka aluetta ehdotettu hanke koskee, vastustaa asiaa, hanketta ei katsota strategiseksi hankkeeksi. Asianomaisen jäsenvaltion on esitettävä vastustukselleen perustelut asetuksen 7 artiklan 6 kohdassa tarkoitettujen toimikunnan käymien keskustelun aikana.

Komissio voi tietyin edellytyksin peruuttaa hankkeen tunnustamisen strategiseksi hankkeeksi. Hankkeet, joita ei enää tunnusteta strategiseksi hankkeiksi, menettävät kaikki asemaan liittyvät oikeudet. Niissä tapauksissa, joissa edellytykset strategisen hankkeen asemalle poistuvat asetuksen tarkoittaman strategisten raaka-aineiden luettelon päivityksen vuoksi, hanke voi säilyttää asemansa strategisena hankkeena kolmen vuoden ajan luettelon päivityksestä.

Asetuksessa säädetään strategisten hankkeiden lupamenettelylle asetetuista määräajoista sekä mahdollisuudesta niiden pidentämiseen eräin edellytyksin. Strategisten hankkeiden lupamenettely saa asetuksen mukaan kestää enintään 27 kuukautta sellaisten hankkeiden osalta, joihin liittyy louhintaa (kaivos Hankkeet) ja enintään 15 kuukautta sellaisten strategisten hankkeiden osalta, joihin liittyy ainoastaan jalostusta tai kierrätystä.

Asianomaisen keskitetyn yhteyspisteen on tiiviissä yhteistyössä hankkeen toteuttajan ja muiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa laadittava lupamenettelyn yksityiskohtainen aikataulu viimeistään kuukauden kuluttua 11 artiklan 6 kohdassa tarkoitettua lupahakemuksen täydelliseksi vahvistamisesta.

Asetus mahdollistaa strategisten hankkeiden lupamenettelyille annetun määräajan pidentämisen tietyin edellytyksin. Jos ehdotetun hankkeen luonne, monimutkaisuus, sijainti tai koko sitä edellyttää, jäsenvaltio voi poikkeustapauksissa tapauskohtaisesti pidentää määräaikoja. Jäsenvaltio voi pidentää louhimista sisältävien hankkeiden määräaikoja enintään kuudella kuukaudella. Silloin kun hankkeeseen liittyy ainoastaan jalostusta tai kierrätystä, jäsenvaltio voi pidentää määräaikaa enintään kolmella kuukaudella. Asetuksen mukaisen keskitetyn asiointipisteen on ilmoitettava hankkeen toteuttajalle pidentämisen syistä ja päätöksen tekemistä koskevan määräajan päivämäärä.

Jos hanke on ollut lupamenettelyssä jo ennen kuin se tunnustetaan strategiseksi hankkeeksi, lupamenettely saa olla enintään 24 kuukautta sellaisten strategisten hankkeiden osalta, joihin liittyy louhintaa ja 12 kuukautta sellaisten hankkeiden osalta, joihin liittyy ainoastaan jalostusta tai kierrätystä.

Asetuksen 2 artiklan 18 kohdan mukaan asetuksessa tarkoitettuun lupamenettelyyn sisältyy kaikki kriittisiä raaka-aineita koskevan hankkeen rakentamista ja toteuttamista koskevat asiaankuuluvat luvat, mukaan lukien rakennus, kemikaali- ja liitännäsluvat sekä tarvittaessa ympäristöarvioinnit ja -luvut. Asetuksen mukaan lupamenettelyn määräajan kulumisen alkaa siitä, kun keskitetty yhteyspiste on vahvistanut hakemuksen täydellisyyden ja päättyy siihen, kun keskitetty asiointipiste antaa tiedoksi menettelyn tulosta koskevan kattavan päätöksen. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) osalta asetuksessa säädetään omat määräaikansa eri YVA-menettelyn vaiheita koskien.

Asetuksen mukaan unionissa toteutettaville strategisille hankkeille on annettava mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen asema on olemassa kansallisessa lainsäädännössä, ja niitä on kohdeltava tällaisen aseman mukaisesti lupamenettelyssä. Strategiset hankkeet voidaan katsoa myös asetuksen mukaan luontodirektiivin artiklassa 6(4) ja 16(1) ja lintudirektiivin artiklassa 9(1)(a) sekä vesipuidedirektiivin 4(7) artiklassa tarkoittamalla tavalla erittäin tärkeän yleisen edun mukaisiksi, mikäli kaikki kyseisissä direktiiveissä asetetut ehdot täyttyvät.

Lisäksi asetuksessa säädetään strategisten hankkeiden ympäristövaikutusten arviointien yhdistämisestä tai yhdistämisestä.

3 Nykytila ja sen arviointi

Kriittisten raaka-aineiden hankkeet

Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetuissa hankkeissa voi olla kyse kriittisten tai strategisten raaka-aineiden louhinnasta, jalostuksesta tai kierrätyksestä. Uuden hankkeen lisäksi kyseessä voi olla myös nykyisen laitoksen merkittävä laajentaminen tai käyttötarkoituksen muuttaminen.

Hankkeet, joissa on kyse kriittisten raaka-aineiden louhinnasta ovat käytännössä aina kaivos-hankkeita. Kaivoksen perustamiseen ja kaivostoiminnan harjoittamiseen tarvitaan kaivoslain (621/2011) mukainen kaivoslupa. Kaivoksen rakentamiseen ja tuotannolliseen toimintaan on oltava lisäksi kaivoslain mukainen kaivosturvallisuuslupa. Kaivostoiminta edellyttää myös ympäristönsuojelulain (527/2014) mukaista ympäristölupaa. Usein kaivoshankkeet tarvitsevat myös vesilain (2011/587) mukaisen vesiluvan ja vaarallisten kemikaalien ja räjähteiden käsittelyn turvallisuudesta annetun lain (390/2005, jäljempänä *kemikaaliturvallisuuslaki*) mukaisen luvan. Kaivoshankkeilta, joista voi aiheutua merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, edellytetään myös ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (252/2017) mukaista ympäristövaikutusten arviointia. Hankkeissa on huomioitava myös luonnonsuojelulain (9/2023) sääntely ja ne voivat edellyttää luonnonsuojelulain mukaista poikkeusta.

Geologian tutkimuskeskus GTK:n sivuille on kerätty kokoelma pdf-muotoisia teemakarttoja Suomen mineraaliesiintymistä, kaivoksista sekä mineraalien ja metallien prosessointilaitoksista.³ Toiminnassa olevia kaivoksia vuonna 2023 on 43, joiden lisäksi kolmessa metallimalmikaivoksessa toiminta on uudelleen käynnistymässä. Toiminnassa olevista kaivoksista 9 on metallimalmikaivosta, 26 teollisuusmineraalikaivosta ja 8 teollisuuskivilouhosta. Näistä muutamissa louhitaan kriittisiä raaka-aineita.

Yhdessä kartoista on kuvattu vuonna 2023 käynnissä olleet kaivoshankkeet, joita yhtiö edistää aktiivisesti kohti kaivostuotannon aloittamista ja jonka suunnittelu on edennyt niin pitkälle, että yhteysviranomaisen on kuuluttanut hankkeen YVA-ohjelman.⁴ Suunnitteluvaiheessa on yhteensä 11 metallimalmikaivosta ja 3 teollisuusmineraalikaivosta, joista ainakin puolessa on kyse kriittisten ja strategisten raaka-aineiden louhinnasta.

Yhteen kartoista⁵ on kuvattu Suomen akkumineraaliesiintymät, esiintymien koko sekä niiden etsintää ja louhintaa koskevat kaivokset, kaivoshankkeet ja pitkälle edenneet malminetsintähankkeet. Akkumineraaliesiintymissä on kyse kriittisten raaka-aineiden esiintymistä ja vanadiinia lukuun ottamatta kyse on myös strategisista raaka-aineista.

Euroopan geologian tutkimuskeskukset ovat laatineet kartan tällä hetkellä tiedossa olevista kriittisten raaka-aineiden esiintymistä Euroopassa.⁶ Kartoissa esitetään vain keskikokoiset tai sitä suuremmat esiintymät. Geologian tutkimuskeskus GTK:n mukaan maa-alueiden esiintymiä kuvaavassa kartassa on Suomen osalta 67 eri mineraaliesiintymää, kriittisinä raaka-aineina antimoni, arseeni, beryllium, grafiitti, koboltti, kupari, litium, mangaani, niobium, nikkeli, fosfaatti, platinametallit, harvinaiset maametallit, skandium, titaani ja vanadiini. Näistä Suomessa tuotetaan tällä hetkellä kobolttia, kuparia, nikkeliä, fosfaattia, platinametalleja sekä lisäksi

---

³ [Kaivos- ja esiintymäkartat | GTK](#)

⁴ [Kaivoshankkeet_2023.cdr \(gtk.fi\)](#)

⁵ [Akkumineraaliesiintymät-07082023.pdf \(gtk.fi\)](#)

⁶ [Deliverables | GSEU \(geologicalservice.eu\)](#)

maasälpää. Merialueilla Suomenlahdesta ja Pohjanlahdesta tunnetaan lukuisia mangaaniesiintymiä, mutta niitä ei tällä hetkellä hyödynnetä. GTK:n mukaan ne ovat rauta-mangaanisaostumia, joissa on myös fosfaattia ja harvinaisia maametalleja suurina pitoisuuksina.

Asetuksen mukaisen strategisen aseman voi saada myös raaka-aineiden jalostushanke. Asetuksessa jalostuksella tarkoitetaan kaikkia fysikaalisia, kemiallisia ja biologisia prosesseja, jotka liittyvät raaka-aineen muuntamiseen malmeista, mineraaleista, kasvituotteista tai jätteistä puhtaiksi metalleiksi, seoksiksi tai muihin taloudellisesti käyttökelpoisiin muotoihin, mukaan lukien rikastus, erotus, sulatus ja jalostus. Asetuksessa tarkoitettu jalostaminen ei kuitenkaan kata metallin työstämistä ja jatkojalostamista väli- ja lopputuotteiksi. Jalostushankkeet edellyttävät tyypillisesti esimerkiksi kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaa, ympäristölupaa ja usein myös vesilain mukaista lupaa.

Asetuksessa kierrätyksellä tarkoitetaan Euroopan parlamentin ja neuvoston jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta annetun direktiivin 2008/98/EY (jätedirektiivi) 3 artiklan 17 kohdassa tarkoitettua kierrätystä, eli hyödyntämistointia, jossa jättemateriaalit käsitellään uudelleen tuotteiksi, materiaaleiksi tai aineiksi joko alkuperäiseen tarkoitukseen tai muihin tarkoituksiin.

Kriittisten raaka-aineiden kierrätyksessä raaka-aineiden lähteenä voivat toimia hyödyntämispotentiaaliset toissijaiset resurssit kuten kaivannaisjätealueet ja kaatopaikat. Kriittisiä raaka-aineita saattaa sisältyä esimerkiksi kaivannaisjätteisiin. Muista toissijaisista resursseista potentiaalisiksi raaka-ainelähteiksi on tunnistettu esimerkiksi akut, sähkö- ja elektroniikkalaiteromu, romuajoneuvot sekä käytöstä poistetut puolustusteollisuuden, uusiutuvan energian teollisuuden sekä kemikaali- ja lannoiteteollisuuden tuotteet.⁷

Kierrätyshankkeiden luonne vaihtelee toissijaisen resurssin ja käytettyjen menetelmien mukaan. Toiminnan harjoittaminen voi edellyttää hankkeesta ja käytetyistä menetelmistä riippuen esimerkiksi kemikaaliturvallisuuslain mukaista lupaa, ympäristölupaa ja vesilain mukaista lupaa.

Keskitetty asiointipiste ja toimivaltaiset viranomaiset

Kriittisten raaka-aineiden asetus velvoittaa jäsenvaltioita 24.2.2025 mennessä nimeämään kansallisen toimivaltaisen viranomaisen, joka toimii asetuksessa tarkoitettuna keskitettynä yhteyspisteenä.

Kansallisessa lainsäädännössä ei säädetä menettelyistä, joilla kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupamenettelyjä koskeva asiointi tai lupamenettelyjen koordinointi olisi keskitetty yhdelle viranomaiselle.

Uusiutuvan energian tuotantolaitosten lupamenettelyistä ja eräistä muista hallinnollisista menettelyistä annetussa laissa (1145/2020) säädetään vastaavan kaltaisesta yhteyspisteviranomaisesta, joka huolehtii laissa säädetystä sähköisen yhteyspisteen kautta annettavasta hakijan neuvonnasta sekä lupamenettelyihin ja hallinnollisiin menettelyihin liittyvästä menettelyllisestä neuvonnasta. Kyseisenä lain mukaisena yhteyspisteviranomaisena toimii Etelä-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskus.

Ympäristöministeriö on syksyllä 2023 käynnistänyt Petteri Orpon hallitusohjelman mukaisesti yhden luukun palvelujen -hankkeen.⁸ Hallitusohjelman mukaan ympäristölupakäsittely (lupa-

---

⁷ [Report on critical raw materials and the circular economy | EU publications](#)

⁸ [Yhden luukun palvelujen hanke - Ympäristöministeriö](#)

valvonta- ja ohjaustehtävät) kootaan juridisesti yhtenä kokonaisuutena toimivaan valtakunnalliseen kokonaisuuteen. Hankkeella perustettavan uuden Lupa- ja valvontaviraston on tarkoitus toimia jatkossa myös kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteviranomaisena ja vastata kriittisten raaka-aineiden asetuksessa säädetyistä keskitetyille asiointipisteelle säädetyistä tehtävistä. Hankkeessa valmisteltavien säännösten on tarkoitus astua voimaan 1.1.2026, jolloin myös valtakunnallisen Lupa- ja valvontaviraston toiminta alkaisi.

Kriittisten raaka-aineiden asetus edellyttää keskitetyn asiointipisteen nimeämistä kuitenkin jo 24.2.2025. Kansallisen toimivaltaisen viranomaisen nimeäminen edellyttää siten muutoksia nykyiseen lainsäädäntöön.

Strategisten hankkeiden lupamenettelyä koskevat määräajat

Asetuksessa säädetään erityisistä määräajoista niiden kriittisten raaka-aineiden lupamenettelyille, jotka on tunnustettu strategisiksi hankkeiksi. Kriittisiä raaka-aineita koskevien hankkeiden lupamenettelylle ei ole kansallisesti säädetty erityisiä määräaikoja. Asetus ei edellytä erikseen kansallisesti määräajoista säätämistä, vaan kyseiset määräajat ovat suoraan jäsenvaltioissa velvoittavia. Lupamenettelyjen määräaikojen noudattamisen varmistamiseksi olisi kansallisesti kuitenkin säädettävä määräaikojen seurannasta. Asetuksen mukaisesti keskitetty asiointipiste laatii yhdessä toimivaltaisten viranomaisten kanssa viimeistään kuukauden kuluttua lupahakemuksen täydelliseksi vahvistamisesta lupamenettelyn yksityiskohtaisen aikataulun. Kansallisesti ei ole tarpeen säätää erikseen määräaikojen noudattamisesta toimivaltaisissa viranomaisissa.

Asetus mahdollistaa myös määräaikojen pidentämisen tietyin edellytyksin. Jos määräaikojen pidentäminen halutaan kansallisesti mahdollistaa, tulee niiden pidentämistä koskevasta päätöksestä ja toimivaltaisesta viranomaisesta päätöksen tekemiseen säätää erikseen.

Samoin kuin muissa kriittisten raaka-aineiden hankkeissa, myös strategisissa hankkeissa voi olla kyse niin strategisten raaka-aineiden louhinnasta, jalostuksesta kuin kierrätyksestä. Asetuksessa lupamenettelyille asetetut määräajat ovat huomattavasti lyhyempiä, kuin nykyisin vastaavien hankkeiden eri lupamenettelyihin kuuluva keskimääräinen käsittelyaika on. Käsittelyajat kuitenkin vaihtelevat merkittävästi hankkeiden välillä riippuen niiden laadusta ja laajuudesta. Asetuksen mukaisesti lupamenettelyllä tarkoitetaan koko menettelyä, johon sisältyvät kaikki kriittisiä raaka-aineita koskevan hankkeen rakentamista ja toteuttamista koskevat asiaankuuluvat luvat, mukaan lukien rakennus-, kemikaali- ja liitännäsluvat sekä tarvittaessa ympäristöarvioinnit ja -luvat.

Aluehallintovirastojen tilinpäätöksissä on kuvattu aluehallintovirastojen ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa-asioiden keskimääräisiä käsittelyaikoja. Vuonna 2023 ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupa-asioiden keskimääräinen käsittelyaika on ollut 11,6 kuukautta. Turvallisuus- ja kemikaaliviraston kaivoslupahakemuksen käsittelyajaksi on ilmoitettu 180 päivää, joka sisältää ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (YVA-selostus). Turvallisuus- ja kemikaaliviraston toimintakertomuksessa vuodelta 2023 kuitenkin todetaan, että muun muassa vireillä olevien asioiden suuren määrän vuoksi käsittelyaikatavoitteet ovat ylittyneet. Kriittisten raaka-aineiden hankkeet voivat hanketyypistä tai hankkeen laajuudesta riippuen tarvita niin ympäristönsuojelulain, vesilain, rakentamislain, kaivoslain kuin kemikaaliturvallisuuslain mukaisen luvan tai jotkin kyseisistä luvista. Lisäksi kyseiset hankkeet edellyttävät usein YVA-menettelyn toteuttamista. Asetuksessa tarkoitettun koko lupamenettelyn kesto on siten huomattavasti yksittäisen lupamenettelyn kestoja pidempi. Rakentamisluvan myöntää kunnan rakennusvalvontaviranomainen ja rakentamislupahakemuksen käsittelyaika vaihtelee kunnittain viikoista kuukausiin.

Strategisten hankkeiden etusija

Asetuksen mukaan unionissa toteutettaville strategisille hankkeille on myös annettava mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen on olemassa kansallisessa lainsäädännössä, ja niitä on kohdeltava tällaisen aseman mukaisesti lupamenettelyssä. Suomessa on voimassa lainsäädäntöä eräiden vihreän siirtymän hankkeiden väliaikaisesta etusijasta aluehallintovirastojen lupakäsittelyssä vuosina 2023–2026 ja hallintotuomioistuimissa vuosina 2023–2028 (HE 128/2022). Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin (898/2009) vesilakiin, ympäristönsuojelulakiin ja maankäyttö- ja rakennuslakiin (132/1999) tehtiin väliaikaiset muutokset eräiden vihreän siirtymänhankkeiden sekä eräiden kaavojen osalta. Sääntely koskee lupakäsittelyä aluehallintovirastossa ja valitusasioiden käsittelyä hallintotuomioistuimissa. Lainsäädännön myötä eräitä vihreää siirtymää tukevia investointeja koskevat ja ei merkittävää haittaa -periaatteen (DNSH-periaate) huomioon ottavat lupahakemukset voivat saada menettelyllisen etusijan lupaviranomaisessa 2023–2026 ja tällaiset hankkeet tulisi käsitellä kiireellisinä hallintotuomioistuimissa 2023–2028.

Koska etusijamenettelystä ja muutoksenhaun kiireellisyydestä säädetään kansallisesti tiettyjen hankkeiden kohdalla, olisi asetuksen mukaisesti etusija ja muutoksenhaun kiireellisyys osoitettava myös strategisille hankkeille.

Osa strategisista hankkeista voisi jo nykyisen kansallisen lainsäädännön puitteissa saada ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain mukaisen etusijan lupamenettelyssä. Tällaisia hankkeita voisivat olla akkutehdasta ja akkumateriaalien valmistusta, talteenottoa ja uudelleenkäyttöä koskevat hankkeet. Strategisten hankkeiden kohdalla voi kuitenkin olla kysymys myös muista, kuin akkumateriaaleja koskevista hankkeista. Jotta kaikki strategiset hankkeet voisivat saada saman etusija-aseman, edellyttäisi tämä muutoksia ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annettuun lakiin.

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Kansallisesti YVA-menettelystä säädetään YVA-laissa. 13 §:n mukaan ennen YVA-menettelyn soveltamista yksittäistapauksessa koskevan päätöksen tekemistä on arviointimenettelyn tarpeesta kuultava asianomaisia viranomaisia, ellei se ole ilmeisen tarpeetonta. Toimivaltaisen viranomaisen on tehtävä päätös arviointimenettelyn soveltamisesta viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun se on saanut hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista riittävät tiedot. Asetus edellyttää, että YVA-menettelyn soveltumisesta yksittäistapauksessa annettava päätös tehdään 30 päivän kuluessa päivästä, jona hankkeesta vastaava on toimittanut kaikki Euroopan parlamentin ja neuvoston tiettyjen julkisten ja yksityisten hankkeiden ympäristövaikutusten arvioinnista annetun direktiivin 2011/92/EU (YVA-direktiivi) 4 artiklan 4 kohdan nojalla vaaditut tiedot yhteysviranomaiselle. Määräaika alkaa kuluu jo ennen YVA-lain 13 §:n vaatimaa viranomaiskuulemisen järjestämistä. Koska viranomaiskuulemista ei välttämättä ehdittäisi järjestää asetetussa määräajassa, edellyttäisi tämä muutoksia kuulemista koskevaan kansalliseen sääntelyyn.

YVA-lain 17 ja 18 §:ssä säädetään ympäristövaikutusten arviointiohjelmaa (YVA-ohjelma) koskevasta menettelystä. YVA-ohjelma vastaa kriittisten raaka-aineiden asetuksen 12 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua hankkeen toteuttajan pyyntöä lausunnoksi YVA-selostukseen sisällytettävien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta. YVA-yhteysviranomaisen on YVA-lain 17 §:n mukaan huolehdittava siitä, että arviointiohjelmasta pyydetään tarvittavat lausunnot ja varataan mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Tätä varten yhteysviranomaisen on annettava YVA-ohjelma tiedoksi viipymättä julkisella kuulutuksella. Määräaika mielipiteiden ja lausuntojen antamiselle alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää 30 päivää. Erityisestä syystä aikaa voidaan pidentää enintään 60 päiväksi. Yhteysviranomaisen on lain 18 §:n mukaan

annettava lausunto YVA-ohjelmasta (YVA-selostukseen sisällytettävien tietojen laajuudesta ja yksityiskohtaisuudesta) kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä.

YVA-lain 20 §:ssä säädetään YVA-selostuksesta kuulemisesta. YVA-selostuksesta on tiedotettava viipymättä julkisella kuulutuksella ja pyydyttävä tarvittavat lausunnot ja varattava mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Määräaika mielipiteiden ja lausuntojen antamiselle alkaa kuulutuksen julkaisemispäivästä ja kestää vähintään 30 päivää ja enintään 60 päivää. YVA-lain 23 §:n mukaan yhteysviranomaisen on annettava perusteltu päätelmänsä hankkeen merkittävistä ympäristövaikutuksista kahden kuukauden kuluessa YVA-selostusta koskien lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi kansalliseksi kriittisten raaka-aineiden yhteyspisteviranomaiseksi Pohjois-Suomen aluehallintovirasto, joka hoitaisi tehtävää valtakunnallisesti. Pohjois-Suomen aluehallintovirasto vastaisi yhteyspisteviranomaisena kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettulle keskitetylle asiointipisteelle säädetyistä tehtävistä. Asetus edellyttää kansallisen keskitetyn asiointipisteen nimeämistä 24.2.2025 mennessä.

Yhteyspisteviranomaisena Pohjois-Suomen aluehallintovirasto vastaisi kriittisten raaka-aineita koskevien hankkeiden lupamenettelyjen helpottamisesta ja koordinoinnista. Yhteyspisteviranomainen vastaisi myös kriittisten raaka-aineiden asetuksen 18 artiklassa säädettyjen tietojen saatavuudesta.

Yhteyspisteviranomainen vastaisi myös strategisten hankkeiden lupamenettelyille säädettyjen määräaikojen seuraamisesta. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi myös yhteyspisteviranomaisen oikeudesta pidentää kriittisten raaka-aineiden asetuksessa säädettyjä strategisten hankkeiden käsittelylle asetettuja määräaikoja. Asetuksen 11 artiklan mukaisesti jäsenvaltiot voivat pidentää strategisten hankkeiden käsittelylle asetettuja määräaikoja tietyin artiklassa säädetyin edellytyksin ja rajoituksin. Oikeus pidentää tarvittaessa kyseisiä määräaikoja säädettäisiin kansallisesti yhteyspisteviranomaiselle.

Lisäksi esityksellä ehdotetaan säädettäväksi yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeudesta sen tehtävien hoitamiseksi tarpeellisiin tietoihin. Tiedonsaantioikeudesta kansallisesti erikseen säätäminen olisi välttämätöntä yhteyspisteviranomaisen tehtävien, kuten määräaikojen seurannan, hoitamiseksi.

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi lisäksi kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetuille strategisille hankkeille annettavasta etusijasta. Aluehallintoviraston tulisi antaa etusija strategisia hankkeita koskeville lupahakemuksille suhteessa muihin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin. Ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa olevien viittaussäännösten kautta strategiset hankkeet olisi myös käsiteltävä kiireellisesti muutoksenhakutuomioistuimissa. Asetuksen mukaan unionissa toteutettaville strategisille hankkeille on annettava mahdollisimman merkittävä kansallinen asema, jos tällainen on olemassa kansallisessa lainsäädännössä, ja niitä on kohdeltava tällaisen aseman mukaisesti lupamenettelyssä. Ehdotetuilla säännöksillä ei muutettaisi lupien edellytyksiä, vaan lupaharkinnassa sovellettaisiin muutoin aineellisten säännösten osalta ympäristönsuojelulakia ja vesilakia kuten vastaavissa lupamenettelyissä näiden lakien mukaisesti.

Lisäksi esityksessä säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa ympäristövaikutusten arvioinnissa tehtävästä asiantuntijoiden kuulemisesta tehtävässä päätöstä arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa. Kuulemisesta voitaisiin poiketa, jos se ei olisi mahdollista asetuksessa strategisten hankkeiden arviointimenettelyä koskevan päätöksen antamiselle asetetun määräajan puitteissa.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Yritykset

Ehdotettujen säännösten vaikutukset kohdistuisivat kriittisten raaka-aineiden ja erityisesti strategisten raaka-aineiden hankkeita toteuttaviin yrityksiin. Kyse voisi olla kriittisiä raaka-aineita louhivista, jalostavista tai kierrättävistä yrityksistä. Ehdotukset kohdistuisivat pääosin akku-, kemian-, ja mineraalialaan.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen tavoitteena on muun muassa kriittisten raaka-aineiden arvoketjujen kapasiteetin lisääminen ja näiden raaka-aineiden saatavuuden turvaaminen. EU-sääntelystä aiheutuu positiivisia vaikutuksia alalla toimiviin yrityksiin suhteessa muihin teollisuuden alan yrityksiin. Unionin yhteisillä puitteilla, joilla edistetään kriittisten ja strategisten raaka-aineiden hankkeiden toteuttamista varmistetaan kuitenkin se, että markkinatoimijoita säännellään unionin tasolla samalla tavalla, eivätkä jäsenvaltiot joudu luomaan omia edistäviä toimia, jotka voisivat vääristää kilpailua.

Keskitetyn asiointipisteen neuvontavelvollisuus ja lupahakemusten koordinointi voisi keventää kriittisten raaka-aineiden yritysten hallinnollista taakkaa. Keskitetyn asiointipisteen nimeäminen on asetuksessa jäsenvaltioissa velvoittavaa ja siten keskitetystä asiointipisteestä syntyvät vaikutukset johtuvat suoraan EU-sääntelystä.

Ehdotettu sääntely voi edistää kriittisten ja erityisesti strategisten raaka-aineiden hankkeisiin liittyviä investointeja. Strategisten hankkeiden etusija lupamenettelyssä, kiireellisyys muutoksenhakutuomioistuimessa sekä hankkeiden lupamenettelylle asetetut määräajat voivat lisätä yritysten halukkuutta investointeihin, kun ehdotetut säännökset sujuvoittavat hankkeiden lupamenettelyitä ja lisäävät lupamenettelyprosessin ennakoitavuutta.

Toiminnanharjoittajalle asetetussa velvollisuudessa toimittaa strategista hanketta koskeva hakemus ja päätös yhteyspisteviranomaisessa lisää vähäisesti toiminnanharjoittajan hallinnollista taakkaa. Strategisen hankkeen aseman hakeminen on kuitenkin vapaaehtoista eikä se ole edellytys esimerkiksi lupamenettelyprosessissa, joten ehdotetut säännökset eivät suoraan lisää yritysten hallinnollista taakkaa.

Julkinen talous

Ehdotetut säännökset voivat vaikuttaa Pohjois-Suomen aluehallintoviraston sekä kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupaviranomaisina toimivien muiden aluehallintovirastojen, Turvallisuus- ja kemikaaliviraston sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan ja voimavaroihin. Vaihtuoksia voi syntyä erityisesti strategisten hankkeiden lupamenettelyille ja ympäristövaikutusten arviointimenettelyille asetettujen määräaikaisten noudattamisesta. Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle voi syntyä voimavaratarpeita myös keskitetyn asiointipisteen tehtävien hoitamisesta.

Ympäristöministeriön edellä jaksossa 3 kuvatussa Yhden luukun palvelujen -hankkeessa on tarkoitus valmistella muun ohella säännökset, jossa kriittisten raaka-aineiden keskitetyn asiointipisteen tehtävät siirrettäisiin vuoden 2026 alusta lähtien uudelle valtakunnalliselle Lupa- ja valvontavirastolle. Kyseistä ehdotusta koskevassa hallituksen esityksessä arvioidaan kriittisten raaka-aineiden asetuksesta aiheutuvat julkisen talouden vaikutukset vuodesta 2026 eteenpäin.

Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden määrää ei voida arvioida täsmällisesti etukäteen, mutta hankkeiden määrän arvioidaan vuonna 2025 olevan muutamia. Arviossa on otettu huomioon suunnitteilla olevat kaivos-, jalostus-, ja kierrätys-hankkeet, sekä mahdolliset tuotantokapasiteettien lisäykset.

Strategisten raaka-aineiden hankkeiden etusijasta tai niiden lupamenettelyille asetettujen määräaikojen noudattamisesta arvioidaan aiheutuvan jonkin verran lisäresurssitarpeita toimivaltaisille lupaviranomaisille tai ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukaiselle yhteysviranomaiselle vuonna 2025. Kyseiset säännökset edellyttävät lisäresurssointia toimivaltaisille lupaviranomaisille, mikäli niillä halutaan saavuttaa lupamenettelyn sujuvoittamista ja investointia edistäviä tavoitteita.

Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle aiheutuvat kriittisten raaka-aineiden hankkeiden neuvonta- ja koordinoituvuudet, strategisten hankkeiden määräaikojen seuranta sekä keskitetyille asiointipisteelle säädettyjen muiden tehtävien hoitaminen edellyttävät lisävoimavarojen osoittamista Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle vuodeksi 2025. Tehtävän hoitamiseksi edellytettävä voimavaratarve on arvioitu olevan 1 htv Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle.

Kyseiset vaikutukset ovat suoraan EU-säätelystä johtuvia.

4.2.2 Yhteiskunnalliset vaikutukset

Vaikutukset viranomaistoimintaan

Esityksellä on vaikutuksia Pohjois-Suomen aluehallintoviraston sekä kriittisten raaka-aineiden hankkeiden lupaviranomaisina toimivien muiden aluehallintovirastojen, Turvallisuus- ja kemikaaliviraston, kunnan rakennusvalvontaviranomaisen sekä työ- ja elinkeinoministeriön toimintaan. Lisäksi hankkeella voi olla vaikutuksia ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukaisena yhteysviranomaisena toimivaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen.

Yhteyspisteviranomaisen tehtävässä olisi kyse kokonaan uudesta tehtävästä Pohjois-Suomen aluehallintovirastolle. Koordinointi- ja neuvotteluvuorollisuus sekä määräaikojen seuranta edellyttävät osin uudenlaista, kuten projektinhallinnan osaamista. Ehdotuksella ei kuitenkaan ole tarkoitus siirtää yhteyspisteviranomaiselle toiminnanharjoittajalle kuuluvia tehtäviä. Toiminnanharjoittajan vastuulla on edelleen lupahakemuksen laatiminen sekä oikean ja riittävän tiedon tuottaminen lupakäsittelyjen tueksi.

Kaikkiin toimivaltaisiin lupaviranomaisiin kohdistuvat vaikutukset liittyvät tiedon välittämiseen yhteyspisteviranomaiselle sekä lupamenettelyjen määräaikojen noudattamiseen. Ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain mukaiselle yhteyspisteviranomaiselle kohdistuvat vaikutukset koskevat strategista hanketta koskevan hakemuksen ja päätöksen välittämistä yhteyspisteviranomaiselle. Tiedon välittämisestä ja lupamenettelyille asetetuista määräajoista viranomaisille kohdistuvat vaikutukset ovat melko vähäisiä, mutta edellyttävät toimivaltaisilta lupaviranomaisilta muun muassa uudenlaista yhteistyötä ja yhteydenpitoa yhteyspisteviranomaisiin.

Strategisten hankkeiden etusijasta kohdistuu vaikutuksia aluehallintovirastoille, Vaasan hallinto-oikeudelle ja korkeimmalle hallinto-oikeudelle. Etusija edellyttäisi käytännössä lupahakemuksen käsittelyä kiireellisenä kaikissa menettelyn vaiheissa. Lupahakemusten tai niitä koskevien valitusten käsittely nopeutetusti edellyttäisi voimavaratarpeiden lisäämistä tai siirtämistä kyseisten asioiden käsittelyyn.

4.2.3 Ympäristövaikutukset

Ehdotetuilla säännöksillä ei arvioida olevan välittömiä ympäristövaikutuksia. Aineelliseen sääntelyyn ei esitettäisi muutoksia, eikä esimerkiksi lupien myöntämisen edellytyksiä muutettaisi. Välillisiä ympäristövaikutuksia voi syntyä ehdotetuista säännöksistä strategisten hankkeiden etusijasta.

Kriittisten raaka-aineiden asetuksen piiriin kuuluvien kaivoshankkeiden välittömät ympäristövaikutukset keskittyvät alueellisesti pääosin hankkeiden lähialueille ja ajallisesti toiminnan alkaisiin vaikutuksiin. Kaivoshankkeiden ympäristövaikutusten laajuuteen ja laatuun vaikuttavat muun muassa kaivoshankkeiden sijainti ja koko, käytettävä ottamis- ja louhintatekniikka sekä hyödynnettävä malmi- ja mineraalityyppi.

Ehdotettu säännös strategisten hankkeiden etusijasta sekä kriittisten raaka-aineiden asetuksessa strategisten hankkeiden lupamenettelylle asetetut määräajat voivat lisätä strategisten raaka-aineiden louhintaa, kun yritysten toimintaympäristön ennakoitavuus lisääntyy niiden myötä. Toisaalta strategisten raaka-aineiden louhinnan lisääntymiseen on myös muita merkittäviä taustavaikuttimia, kuten niiden kysynnän kasvu ja merkitys vihreän siirtymän kannalta. Kyseiset säännökset edistävät toisaalta myös strategisten raaka-aineiden kierrätys Hankkeiden toimintaympäristöä. Siten kokonaisuutena arvioiden sääntelyllä ei voida katsoa olevan merkittävää vaikutusta esimerkiksi luonnonvarojen käyttöön.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Kriittisten raaka-aineiden asetus on suoraan jäsenvaltioissa velvoittavaa sääntelyä. Se sisältää kuitenkin kansallista liikkumavaraa esimerkiksi sen suhteen, mahdollistetaanko strategisten hankkeiden lupamenettelyille asetettujen määräaikojen pidentäminen asetuksessa säädetyin rajoituksin ja siinä säädettyjen edellytysten täyttyminen. Asetus mahdollistaa myös kansallisesti lyhyempien määräaikojen asettamisen lupamenettelyille.

Valmistelussa on tarkasteltu vaihtoehtoa, jossa asetuksessa mahdollistettua määräaikojen pidentämisestä kuudella kuukaudella tai eräissä tapauksissa kolmella kuukaudella ei otettaisi käyttöön täysimääräisesti. Määräaikojen pidentämisen mahdollistaminen katsottiin kuitenkin tarkoituksenmukaiseksi viranomaisten toimintaedellytysten, luvanhakijoiden oikeusturvan sekä hankkeiden yhdenvertaisuuden varmistamiseksi.

Asetus mahdollistaa 12 artiklan 3 kohdassa tarkoitettulle YVA-menettelyssä annettavalle perustellulle päätelmälle asetetun määräajan pidentämisen poikkeustapauksissa. YVA-laisissa säädetään jo nykyisin YVA-menettelyn eri vaiheita koskevista määräajoista. YVA-lain mukaan perusteltu päätelmä on annettava hankkeesta vastaavalle kahden kuukauden kuluessa lausuntojen antamiseen ja mielipiteiden esittämiseen varatun määräajan päättymisestä. Kyseinen määräaika on kriittisten raaka-aineiden asetuksessa perustellulle päätelmälle annettua 90 päivän määräaika tiukempi. Mikäli mahdollistettaisiin määräaikojen pidentäminen strategisten hankkeiden kohdalla, asettaisi se strategiset hankkeet huonompaan asemaan suhteessa muihin hankkeisiin.

Määräaikojen pidentämiselle ei myöskään ole kansallisesti tunnustettu tarvetta. Asetuksen mahdollistamaa YVA-menettelyä koskevaa määräaikojen pidentämismahdollisuutta ei näin ollen katsottu tarkoituksenmukaiseksi ottaa käyttöön kansallisesti.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

[Täydentyä lausuntokierroksen jälkeen]

6 Lausuntopalaute

[Täydentyä lausuntokierroksen jälkeen]

7 Säännöskohtaiset perustelut

7.1 Laki ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa

2 a §. *Eräiden ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyjärjestys.* Pykälään lisättäisiin uusi 4 momentti. Nykyinen 4 momentti siirtyisi 5 momentiksi.

Uudessa 4 momentissa säädettäisiin aluehallintoviraston velvollisuudesta antaa ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyssä etusija kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitetuilla strategisilla hankkeilla suhteessa muihin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin.

Ehdotettavan uuden momentin taustalla on kriittisten raaka-aineiden asetuksen 10 artiklaan sisältyvä sääntely strategisten hankkeiden etusijasta. Artiklan 3 kohdan mukaan strategiaan hankkeisiin liittyvien lupamenettelyjen tehokas toteuttaminen edellyttää hankkeiden toteuttajien ja kaikkien asianomaisten viranomaisten toimia sen varmistamiseksi, että tällaiset menettelyt toteutetaan mahdollisimman nopeasti unionin ja kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

Etusija tulisi antaa sellaiselle hankkeelle, joka on kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisesti saanut strategisen hankkeen aseman komission päätöksellä.

Käytännössä etusija tarkoittaisi lupahakemuksen käsittelyä kiireellisenä lupaviranomaisessa kaikissa menettelyn vaiheissa.

Lupaharkinnassa sovellettaisiin muutoin aineellisten säännösten osalta ympäristönsuojelulakia ja vesilakia kuten vastaavissa lupamenettelyissä näiden lakien mukaisesti.

2 b §. *Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspiste.* Pykälä olisi uusi. Pykälässä säädettäisiin yhteyspisteviranomaisesta ja tämän tehtävistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteenä toimisi Pohjois-Suomen aluehallintovirasto.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteelle kuuluvista tehtävistä. Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspiste toimisi kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettuna keskitettynä asiointipisteenä ja vastaisi sille asetuksessa säädettyistä velvoitteista.

Asetuksessa keskitetyn asiointipisteen yleiseksi tehtäväksi säädetään kriittisiä raaka-aineita koskevien hankkeiden lupamenettelyjen helpottaminen ja koordinointi. Asiointipisteen olisi

autettava hankkeen toteuttajaa myös ymmärtämään lupamenettelyn kannalta merkityksellisiä hallinnollisia seikkoja ja annettava tietoja asetuksen 18 artiklassa tarkoitetuista kriittisten raaka-aineiden hankkeiden kannalta merkityksellisistä hallinnollista menettelyistä. Lisäksi asetuksessa säädetään keskitetyn asiointipisteen tehtäviksi erinäisiä strategisten hankkeiden lupamenettelyyn ja YVA-menettelyyn ja kyseisille menettelyille asetettuihin määräaikoihin liittyviä tehtäviä.

Pykälää sovellettaisiin rinnakkain kriittisten raaka-aineiden asetuksen kanssa.

2 c §. *Strategisia hankkeita koskevien määräaikojen noudattaminen.* Pykälässä säädettäisiin kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettujen strategisten hankkeiden määräaikojen seurantaan liittyvistä tehtävistä.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin yhteyspisteviranomaisen velvollisuudesta seurata kriittisten raaka-aineiden asetuksessa strategisten hankkeiden lupamenettelyille säädettyjä määräaikoja. Määräajoista kriittisten raaka-aineiden asetuksen mukaisille strategisille hankkeille säädetään kyseisen asetuksen 11 artiklan 1–4 kohdassa. Määräaikojen seurannasta säätäminen olisi tarpeellista, jotta asetuksessa säädettyjä määräaikoja voitaisiin noudattaa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin yhteyspisteviranomaisen oikeudesta pidentää strategisten hankkeiden määräaikoja asetuksen 11 artiklassa säädettyin edellytyksin. Tehtävän osoittamisesta yhteyspisteviranomaiselle olisi syytä säätää kansallisesti, koska asetuksessa mahdollisuus pidentää määräaika on osoitettu vain jäsenvaltiolle. Kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 3 kohdan mukaan yhteyspisteviranomaisen on määräaika pidentäessä ilmoitettava hankkeen toteuttajalle kirjallisesti määräaikojen pidentämisen syyt ja kattavan päätöksen tekemistä koskeva määräaika.

Lisäsi 2 momentissa säädettäisiin toimivaltaisen lupaviranomaisen velvollisuudesta ilmoittaa määräajan pidentämistä koskevasta tarpeesta yhteyspisteviranomaiselle. Jotta yhteyspisteviranomainen saisi tiedon määräajan pidentämisen tarpeesta, toimivaltaisten viranomaisten olisi ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle käsiteltävinä olevien lupahakemusten käsittelyssä havaitsemistaan pidentämistarpeista sekä esitettävä tälle perustelunsa. Yhteyspisteviranomainen harkitsisi asetuksissa säädettyin edellytyksin pidentämisen tarpeen koko lupamenettelyjen kokonaisuus huomioiden ja päättäisi asiasta sekä ilmoittaisi asetuksen mukaisesti asiasta hankkeen toteuttajalle.

Pykälän 3 momentissa huomioitaisiin edellä mainituissa asetuksissa yhteyspisteviranomaiselle osoitettu tehtävä todeta lupahakemuksen täydellisyys. Tästä ajankohdasta käynnistyisi asetuksessa tarkoitettu lupamenettely ja tätä koskeva määräaikalaskenta. Vaihtoehtoisesti jos lupahakemusta olisi joltain osin täydennettävä, olisi yhteyspisteviranomaisen asetuksen mukaisesti pyydettävä täydennykset hankkeesta vastaavalta. Jotta yhteyspisteviranomainen voisi kyseisistä velvollisuuksistaan käytännössä huolehtia, toimivaltaisen viranomaisen olisi ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle, kun toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullut hakemus on täydellinen tai miltä osin toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullutta hakemusta on täydennettävä.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin tietojen siirtymisen varmistamisesta toimivaltaisilta viranomaisilta yhteyspisteviranomaiselle, jotta pykälässä säädettyjen määräaikojen seuraaminen voidaan käytännössä toteuttaa. Seurantatehtävässä olisi mahdollista hyödyntää sähköisen yhteyspisteen eli Luvat ja valvonta –palvelun toiminnallisuuksia. Seuranta koskisi kuitenkin kaikkia strategiisiin hankkeisiin sisältyviä lupamenettelyitä riippumatta siitä, asioisiko hakija niissä sähköisen yhteyspisteen kautta. Tämän vuoksi säännöksessä olisi huomioitava myös niitä menettelyjä koskevien perustietojen toimittaminen, joiden osalta asiointi Luvat ja valvonta –palvelun

kautta ei olisi vielä mahdollista (muun muassa kuntien ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat rakentamisluvat). Määräaikojen seurannan kannalta yhteyspisteviranomaisen olisi tärkeää saada tieto kaikkien lupamenettelyjen vireilletulosta. Kriittisten raaka-aineiden asetuksessa edellytetään myös yksityiskohtaisen lupamenettelyn aikataulutuksen laatimista viranomaisten yhteistyönä. Lisäksi asetuksen mukaan yhteyspisteviranomaisen olisi ilmoitettava tai annettava tiedoksi menettelyä koskeva kattava päätös, johon lupamenettely ja vastaavasti sitä koskevan määräajan laskenta loppuisivat. Tästä syystä myös tieto yksittäisten lupapäätöksen tiedoksiannosta olisi syytä saattaa yhteyspisteviranomaisen tietoon.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin muutoksenhakukiellosta 2 momentissa tarkoitettuun määräaikojen pidentämistä koskevaan päätökseen. Päätökseen ei arvioida kohdistuvan välitöntä oikeussuojan tarvetta eikä tuomioistuin voisi muutoksenhaussa velvoittaa viranomaista antamaan pääasian ratkaisua ennen viranomaisen ilmoittamaa päätökselle asetettua uutta määräaikaa. Siten muutoksenhakua kyseisestä päätöksestä voidaan pitää tarpeettomana.

Erikseen ei säädettäisi seuraamuksista toimivaltaisille viranomaisille määräaikojen ylitystilanteissa. Hakijalla olisi kuitenkin käytössään voimassa olevan lainsäädännön mukaiset oikeusturvakkeinot kuten hallintovalitus, hallintokantelu ja kantelu ylimmille laillisuusvalvojille, tilanteissa, jos asian käsittelyn kesto ylittäisi asetuksessa säädetty määräajat. Määräaikasääntelyn noudattaminen kuuluisi myös virkamiesten ja viranhaltijoiden virkavastuun piiriin.

2 d §. *Yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeus.* Pykälässä säädettäisiin yhteyspisteviranomaiseen tiedonsaantioikeudesta niihin tietoihin, jotka ovat välttämättömiä tarpeellisia yhteyspisteviranomaisen tehtävän hoitamiseksi.

Pykälän mukaan yhteyspisteviranomaisella olisi oikeus viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, jäljempänä julkisuuslaki) tai muualla laissa säädetyn salassapitovelvollisuuden estämättä saada toimivaltaisilta viranomaisilta tarpeellisia tietoja sen tehtävien hoitamiseksi. Kyseisiä tietoja voisi sisältyä esimerkiksi kriittisten raaka-aineiden hankkeiden ympäristösuojelulain, vesilain, kaivoslain tai kemikaaliturvallisuuslain mukaisia lupamenettelyjä tai ympäristövaikutusten arviointimenettelyä koskeviin asiakirjoihin. Välttämättömät tiedot voisivat sisältää tietoa hakijasta, hankkeesta ja asian käsittelytilanteesta.

Tiedonsaantioikeudella varmistettaisiin, että yhteyspisteviranomaisella olisi tiedonsaantioikeus sellaisiin tietoihin, joiden avulla on mahdollista saada oikea ja riittävä kuva kriittisten raaka-aineiden asetuksessa säädettyjen määräaikojen seuraamiseksi. Määräaikojen seuranta varten yhteyspisteviranomaisella tulisi olla riittävät tiedot hanketta koskevien eri lupamenettelyjen ja muiden hallinnollisten menettelyjen käsittelytilanteesta.

Ehdotettu yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeutta koskeva säännös ei sulkisi tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle henkilötietoja, sillä esimerkiksi hakijaa koskevat tiedot voivat sisältää luonnollisen henkilön nimi- ja osoitetiedon. Näin on etenkin silloin, kun hakija on luonnollinen henkilö. Pykälä muodostaisi yhteyspisteviranomaiselle luonnollisten henkilöiden suojelusta henkilötietojen käsittelyssä sekä näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta ja direktiivin 95/46/EY kumoamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2016/679 (yleinen tietosuojasetus) 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen perusteen käsitellä henkilötietoja.

7.2 Laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä

38 b §. *Euroopan unionin strategisia hankkeita koskevat erityissäännökset.* Lakiin lisättäisiin uusi pykälä kriittisten raaka-aineiden asetuksessa tarkoitettuja strategisia hankkeita koskien.

Asetuksen 11 artiklassa säädetään lupamenettelylle asetetuista määräajoista. Määräajat, kuten muutkin asetuksen säännökset ovat kansallisesti suoraan soveltuvaa lainsäädäntöä, eikä niitä koskien ole tarvetta antaa kansallista lainsäädäntöä. Määräaikojen noudattamisen helpottamiseksi pykälän 1 momentissa säädettäisiin kuitenkin hankkeesta vastaavalle velvoite lähettää asetuksen 7 artiklassa tarkoitettu strategisen hankkeen statusta koskeva hakemus sekä strategista statusta koskeva päätös tiedoksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 b pykälässä tarkoitettulle kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspisteelle. Tiedoksi saatu hakemus ja päätös mahdollistaisivat sen, että yhteysviranomaisessa pystyttäisiin paremmin varautumaan tulevaisuudessa mahdollisesti vireille tulevaan YVA-menettelyyn taikka YVA-menettelyn soveltumista koskevaan päätöksentekoon.

Asetuksen 11 artiklan 5 kohta edellyttää, että YVA-menettelyn soveltumisesta yksittäistapauksessa annettava päätös tehdään 30 päivän kuluessa päivästä, jona hankkeesta vastaava on toimittanut kaikki YVA-direktiivin 4 artiklan 4 kohdan nojalla vaaditut tiedot yhteysviranomaiselle. YVA-direktiivin mainittu kohta ei edellytä viranomaisten kuulemista, minkä takia mainittu 30 päivän määräaika alkaa kulua jo ennen YVA-lain 13 §:n vaatimaa viranomaiskuulemisen järjestämistä. Koska kaikissa tilanteissa viranomaiskuulemista ei välttämättä keretä järjestää asetuksessa säädettyssä määräajassa, lisättäisiin strategisia hankkeita koskevan pykälän 2 momenttiin mahdollisuus olla järjestämättä YVA-lain 13 §:ssä edellytettyä viranomaiskuulemista, mikäli se ei ole mahdollista asetuksen edellyttämässä määräajassa. Yhteysviranomaisen tulisi kuitenkin pyrkiä viranomaiskuulemisen järjestämiseen esimerkiksi neuvottelun muodossa, ja luopua kuulemisen järjestämisestä ainoastaan tilanteissa, joissa sen pitäminen ei tosiasiaa määrääjän takia olisi mahdollista.

8 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan viimeistään 24.2.2025.

9 Toimeenpano ja seuranta

Ympäristöministeriössä käynnissä oleva aiemmin mainittu yhden luukun palvelujen hanke edistää puhdasta siirtymää kehittämällä ympäristöllisiä lupamenettelyjä. Pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti hankkeessa tavoitellaan ympäristöllisten menettelyjen yhden luukun toimintamallia, jossa asiointi ja lupien haku tapahtuisi keskitetysti ja digitaalisesti yhden menettelyn kautta.

Yhden luukun palvelujen hankkeessa toteutetaan vuonna 2025 pilotointi, jolla kerätään kokemuksia ja tietoa yhteyspisteviranomaisena toimimisesta. Erilaisille hankkeille tarvittavat erilaiset ympäristölliset menettelyt edellyttävät monenlaisia viranomaisten sujuvia yhteistyökäytäntöjä. Pilotissa kerätään tietoa siitä, miten toimintatapoja on tarpeen kehittää, kun asiointi ja asiakirjaliikenne toimivat yhden keskitetyn asiointipisteen kautta. Tiedon perusteella pystytään kehittämään viranomaistoimintaa ja kokemukset voidaan ottaa huomioon vuoden 2025 aikana uuden Lupa- ja valvontaviraston ympäristötehtävien toimintamallien ja prosessien valmistelussa.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Suhde talousarvioesitykseen

[Täydentyy lausuntokierroksen jälkeen]

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Ehdotettuja säännöksiä on tarpeen tarkastella perustuslain kannalta.

Ehdotettua ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a § 4 momenttia, 2 b §:ää ja 2 c §:ää ja ympäristövaikutusten arvioinnista annettuun lakiin ehdotettua 38 §:ä on syytä tarkastella perustuslain 6 §:ssä säädetyn yhdenvertaisuuden ja 20 §:ssä säädetyn ympäristöperusoikeuden kannalta.

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a § 4 momenttia, 2 b §:ää ja 2 c §:ää on lisäksi syytä tarkastella perustuslain 21 §:ssä säädetyn oikeusturvan kannalta.

Lisäksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a § 4 momenttia on syytä tarkastella perustuslain 3 §:n 3 momentissa säädetyn tuomioistuinten riippumattomuuden kannalta.

Ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 d §:ää on syytä tarkastella perustuslain 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän suojan kannalta.

Yhdenvertaisuus

Perustuslain 6 §:n 1 momentissa säädetään siitä, että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Perustuslakivaliokunnan vakiintuneen lausuntokäytännön mukaan perustuslain 6 §:n yhdenvertaisuussäännös koskee lähtökohtaisesti vain ihmisiä. Yhdenvertaisuusperiaatteella voi kuitenkin olla merkitystä myös oikeushenkilöitä koskevan sääntelyn arvioinnissa etenkin silloin, kun sääntely voi vaikuttaa välillisesti luonnollisten henkilöiden oikeusasemaan. Näkökulman merkitys on sitä vähäisempää, mitä etäisempi yhteys on. (Esimerkiksi PeVL 11/2012 vp, PeVL 37/2010 vp, PeVL 13/2020 vp).

Ehdotetulla ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a §:n uudella 4 momentilla strategisen hankkeiden aseman saaneiden hankkeiden lupahakemukset asetettaisiin etusijalle suhteessa muihin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin. Vesilaissa ja ympäristönsuojelulaissa olevien viittaussäännösten nojalla, kyseiset asiat tulisi käsitellä muutoksenhakutuomioistuimissa kiireellisinä. Ehdotettu sääntely johtuu jäsenvaltioita suoraan velvoittavasta EU-sääntelystä. Strategisille hankkeille tulee asetuksen mukaan osoittaa etusija hallinnollisissa prosesseissa ja ne tulisi käsitellä kiireellisinä tuomioistuinprosesseissa, mikäli tällaisista menettelyistä säädetään kansallisesti.

Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti todennut, ettei yhdenvertaisuusperiaatteesta johdu tiukkoja rajoja lainsäätäjän harkinnalle pyrittäessä kulloisenkin yhteiskuntakehityksen vaatimaan sääntelyyn (ks. esimerkiksi PeVL11/2012 vp). Keskeistä on, voidaanko kulloisetkin erottelut perustella perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävällä tavalla. Erottelut eivät saa olla mielivaltaisia eivätkä erot saa muodostua kohtuuttomiksi (ks. esimerkiksi PeVL 37/2010 vp, s. 3/I, PeVM 11/2009 vp, s. 2, PeVL 18/2006 vp, s. 2/II). Myös oikeushenkilöihin kohdistuvan sääntelyn arvioinnissa on otettava tämä näkökohta huomioon (PeVL 11/2012 vp).

Lupahakemusten käsittelyn etusija koskisi ainoastaan niitä hankkeita, joille komissio on myöntänyt kriittisten raaka-aineiden asetuksen tarkoittaman strategisen hankkeen aseman. Komissio arvioi asemaa myöntäessään muun muassa hankkeen merkitystä strategisten raaka-aineiden toimitusketjujen turvaamisen kannalta, hankkeen teknistä toteutettavuutta ja hankkeen kestävyyttä. Strategisiksi hankkeiksi valitaan asetuksen tavoitteiden saavuttamista edistäviä

strategisia raaka-aineita koskevia hankkeita. Sääntelyn taustalla vaikuttavat yhteiskunnallisesti painavat syyt.

Ehdotuksessa osoitettaisiin myös asetuksen tarkoittama lupamenettelyn keskitetty asiointipiste. Keskitetyn asiointipisteen määrittäminen johtuu jäsenvaltioita suoraan velvoittavasta EU-sääntelystä. Oikeus asioida keskitetyn yhteyspisteen kautta koskisi ainoastaan tiettyjä hankkeita, joiden piiri määräytyy asetuksessa säädetyn mukaisesti. Oikeus asioida keskitetyn asiointipisteen kautta koskisi kaikkia niitä hankkeita, joissa on tarkoitus tuottaa asetuksen kriittisten raaka-aineiden luetteloon kuuluvia raaka-aineita. Kriittiset raaka-aineet ovat EU:lle taloudellisesti tärkeitä raaka-aineita, joihin liittyy toimitushäiriöiden riski. Sääntelyn taustalla vaikuttavat siten yhteiskunnallisesti painavat syyt. Oikeus asioida keskitetyn asiointipisteen kautta määräytyy siten kriittisten raaka-aineiden asetuksessa ennalta määritettyjen kriteerien perusteella.

Ehdotettuja säännöksiä ei edellä mainituin perustein voida lähtökohtaisesti pitää ongelmallisena perustuslain 6 §:n 1 momentin yhdenvertaisuussäännöksen näkökulmasta.

Oikeusturva ja oikeus hyvään hallintoon

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslakivaliokunta on lausunnoissaan (PeVL 14/2016 vp, PeVL 29/2014 vp) tuonut esille oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja asioiden viivytyksettömään käsittelyyn liittyvien perusoikeuksien merkityksen oikeusvaltion kulmakivinä.

Ehdotettu ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a § 4 momentti edellyttää strategisten hankkeiden asettamista etusijalle suhteessa muihin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupa-asioihin. Ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa olevien viittaussäännösten kautta strategisia hankkeita koskevat lupa-asiat tulisi myös käsitellä kiireellisinä muutoksenhakutuomioistuimissa. Vaikutustenarvioinnissa esitetyn mukaisesti strategisten hankkeiden määrän ei kuitenkaan katsota olevan merkittävä, mikä vähentää todennäköisyyttä sille, että muiden hankkeiden lupakäsittelyt viivästyisivät strategisille hankkeille asetetun etusijan vuoksi. Viranomaisia koskevat perustuslain ja hallintolain viivytyksettömyyttä koskevat vaatimukset myös silloin, kun ne käsittelevät muita lupa- ja hallintoasioita.

Ehdotettu ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 c §:n 3 momentti sisältäisi muutoksenhakukiellon määräajan pidentämistä koskevaan päätökseen. Kyse on siten poikkeuksesta perustuslain 21 §:n turvattuun muutoksenhakuoikeuteen. Säännöksen esitöiden mukaan muutoksenhakuoikeuden turvaamista koskeva säännös ei estä säätämästä vähäisiä poikkeuksia, kunhan poikkeukset eivät muuta pääsääntöä eivätkä vaaranna yksilön oikeutta oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että muutoksenhakukiellosta on ollut mahdollista säätää lailla, kun asian siirtämistä tai jatkoselvitykseen ryhtymistä koskeva päätös on sellainen, joihin ei ole välitöntä tarvetta saada oikeussuojaa (PeVL 16/2011 vp). Niin ikään muutoksenhakukiellosta on katsottu mahdolliseksi säätää lailla, kun päätöksellä ei ollut välittömiä itsenäisiä

oikeusvaikutuksia ja asianosaisella oli mahdollisuus valittaa päätöksestä pääasialliseksi koskevan muutoksenhaun yhteydessä (PeVL 61/2002 vp, s. 8–9).

Ehdotettu muutoksenhakukielto koskisi määräajan pidentämistä koskevaa päätöstä, jossa kyse olisi pääasian ratkaisua koskevan päätöksen antamisen lykkäämisestä, eikä sillä siten voida katsoa olevan välittömiä itsenäisiä oikeusvaikutuksia. Päätökseen ei arvioida myöskään kohdistuvan välitöntä oikeussuojan tarvetta, sillä käytännössä tuomioistuin ei voisi muutoksenhaussa velvoittaa viranomaista antamaan pääasian ratkaisua ennen viranomaisen ilmoittamaa päätökselle asetettua uutta määräaika.

Ehdotetut säännökset eivät vaaranna perustuslain 21 §:n mukaista oikeutta hyvään hallintoon ja oikeusturvaan.

Vastuu ympäristöstä

Perustuslain 20 § sisältää ympäristöä koskevan perusoikeussääntelyn. Pykälässä säädetään ympäristöön kohdistuvasta vastuusta (1 momentti) sekä asetetaan julkisen vallan oikeutta ympäristöön koskevat perustuslailliset velvollisuudet (2 momentti). Perustuslain 20 §:n 2 momentin on katsottu merkitsevän perustuslaillista toimeksiantoa ympäristölainsäädännön kehittämiseksi siten, että ihmisten vaikutusmahdollisuuksia omaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon laajennetaan (HE 309/1993 vp, s. 67/I, PeVL 38/1998 vp, s. 2/I).

Oikeuskirjallisuudessa ja perustuslakivaliokunnan lausunnoissa (muun muassa PeVL 21/1996 vp, PeVL 38/1998 vp, PeVL 10/2014 vp, PeVL 69/2018 vp ja PeVL 55/2018 vp) on omaksuttu tulkinta, jonka mukaan kyse on normatiivisesti velvoittavasta perusoikeussäännöksestä; ympäristöperusoikeussäännöksen ilmaiset ympäristöarvot tulee ottaa huomioon kaikessa ympäristöllisesti merkityksellisessä lainsäädännössä ja lainkäytössä.

Ehdotettujen ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain 2 a § 4 momentin, 2 b §:än ja 2 c §:än ja ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain 38 §:än tavoitteena on kriittisten ja erityisesti strategisten raaka-aineiden hankkeiden edistäminen ja niiden sujuvien lupamenettelyjen turvaaminen ympäristönsuojelun korkeaa tasoa vaarantamatta. Kyseisten hankkeiden voidaan katsoa olevan avainasemassa vihreän ja digitaalisen siirtymän toteuttamisessa.

Ehdotettu sääntely on ympäristöperusoikeuden mukainen ja osaltaan edistää sen toteutumista.

Yksityiselämän suoja

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yleensä perustuslain 10 §:n 1 momentissa säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen. Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat valiokunnan mukaan voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitettujen tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus "tietojen välttämättömyydestä" jonkin tarkoituksen kannalta (ks. esimerkiksi PeVL 10/2014 vp ja PeVL 17/2016 vp).

Yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeudet on julkisten tietojen osalta turvattu jo julkisuuslain (621/1999) perusteella. Salassa pidettävien tietojen osalta esityksessä ehdotetaan, että

yhteyspisteviranomaisella olisi oikeus saada toimivaltaisilta viranomaisilta yhteyspisteviranomaisen tehtävän hoitamiseksi välttämättömiä tietoja (julkisuuslain tai muun lain) salassapitosääntösten estämättä. Määräaikojen seuranta saattaa edellyttää salassa pidettävien tietojen saamista esimerkiksi asiakirjoista, jotka sisältävät tietoja julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 20 kohdan tarkoittamasta yksityisestä liikesalaisuudesta.

Perustuslakivaliokunnan mielestä yleinen tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Valiokunnan käsityksen mukaan tietosuoja-asetuksen sääntely vastaa asianmukaisesti tulkittuna ja sovellettuna myös Euroopan ihmisoikeussopimuksen mukaan määräytyvää henkilötietojen suojan tasoa. Näin ollen erityislainsäädäntöön ei ole tietosuoja-asetuksen soveltamisalalla enää valtiosääntöisistä syistä välttämätöntä sisällyttää kattavaa ja yksityiskohtaista sääntelyä henkilötietojen käsittelystä (PeVL 14/2018 vp).

Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan henkilötietojen käsittely on lainmukaista silloin, kun käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan käsittelyn perustasta on näissä tapauksissa säädettävä kansallisessa lainsäädännössä tai unionin oikeudessa. Ehdotettu yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeutta koskeva säännös ei sulkisi tiedonsaantioikeuden ulkopuolelle henkilötietoja, sillä esimerkiksi hakijaa koskevat tiedot voivat sisältää luonnollisen henkilön nimi- ja osoitetiedon. Näin on etenkin silloin, kun hakija on luonnollinen henkilö. Säännös muodostaisi yhteyspisteviranomaiselle yleisen tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaisen perusteen käsitellä henkilötietoja.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta arvioitava myös tietosuoja-asetuksenkin edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheuttamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla. (PeVL 14/2018 vp). Yhteyspisteviranomaisen tehtävien hoitamiseksi ei ole tarpeellista käsitellä arkaluonteisia henkilötietoja. Erillissääntelyä henkilötietojen suojan osalta ei siten katsota ehdotetun lain osalta tarpeelliseksi.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyksessä.

Ponsi

Koska kriittisten raaka-aineiden asetuksessa on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009) 2 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa (1144/2022) uusi 4 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi ja lakiin uusi 2 b, 2 c ja 2 d § seuraavasti:

2 a §

Eräiden ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisten lupahakemusten käsittelyjärjestys

---

Edellä 1 momentissa tarkoitettujen lupahakemusten lisäksi aluehallintoviraston on annettava etusija Euroopan parlamentin ja neuvoston puiteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta antaman asetuksen (2024/1252), myöhemmin *kriittisten raaka-aineiden asetus*, 6 artiklassa tarkoitettuja strategisia raaka-ainehankkeita koskeville lupahakemuksille suhteessa muihin vireille tulleisiin ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaisiin lupahakemuksiin.

---

2 b §

Kriittisten raaka-aineiden hankkeiden yhteyspiste

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto toimii tässä laissa tarkoitettuna yhteyspisteviranomaisena.

Yhteyspisteviranomainen vastaa kriittisten raaka-aineiden asetuksen 8 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua keskitetylle asiointipisteelle asetuksessa säädettyistä tehtävistä.

2 c §

Strategisia hankkeita koskevien määräaikojen noudattaminen

Yhteyspisteviranomaisen on seurattava kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklassa strategiselle hankkeiden lupamenettelyille asetettuja määräaikoja.

Yhteyspisteviranomainen voi pidentää edellä mainittuja määräaikoja kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 4 kohdassa säädettyin edellytyksin. Toimivaltaisen viranomaisen on esitettävä yhteyspisteviranomaiselle ehdotuksensa toimivallassaan olevan lupa-asian käsittelyn määräajan pidentämisestä, sekä perustelut pidentämiselle.

Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle, kun toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullut hakemus on täydellinen tai miltä osin toimivaltaisessa viranomaisessa vireille tullutta hakemusta on täydennettävä. Toimivaltaisen viranomaisen on huolehdittava, että sähköisessä yhteyspisteessä on ajantasaiset tiedot edellä mainitussa asetuksessa

tarkoitettua lupamenettelyn käsittelyvaiheesta. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava yhteyspisteviranomaiselle lupa-asian vireilletulosta ja asiaa koskevan päätöksen tiedoksiantamisesta hakijalle, jos hakija ei asioi kyseisen menettelyn osalta sähköisen yhteyspisteen kautta.

Edellä 2 momentissa tarkoitettuun määräaikojen pidentämistä koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

2 d §

Yhteyspisteviranomaisen tiedonsaantioikeus

Yhteyspisteviranomaisella on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada toimivaltaisilta viranomaisilta sellaiset hakijaa, hanketta ja asian käsittelytilannetta koskevat tiedot toimivaltaisessa viranomaisessa käsittelyssä olevista ja olleista lupa-asioista ja muista hallinnollista menettelyistä, jotka ovat välttämättömiä tässä laissa ja kriittisten raaka-aineiden asetuksessa yhteyspisteviranomaiselle säädettyjen tehtävien hoitamista varten.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

lisätään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettuun (252/2017) lakiin uusi 38 b § seuraavasti:

38 b §

Euroopan unionin strategia hankkeita koskevat erityissäännökset

Hankkeesta vastaavan tulee lähettää Euroopan parlamentin ja neuvoston puiteiden vahvistamisesta kriittisten raaka-aineiden turvatun ja kestävä tarjonnan varmistamiseksi ja asetusten (EU) N:o 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 ja (EU) 2019/1020 muuttamisesta antaman asetuksen (2023/1252), myöhemmin *kriittisten raaka-aineiden asetus*, 7 artiklassa tarkoitettu hakemus ja päätös tiedoksi ympäristönsuojelu- ja vesiasioiden käsittelystä aluehallintovirastossa annetun lain (898/2009) 2 b §:ssä tarkoitettulle yhteyspisteviranomaiselle.

Edellä 13 §:ssä tarkoitettua arviointimenettelyn soveltamisesta yksittäistapauksessa annettavan päätöksen koskiessa Euroopan unionin strategista hanketta, voidaan asiassa 13 §:ssä säädetystä poiketen olla järjestämättä asianomaisten viranomaisten kuuleminen, mikäli se ei ole mahdollista kriittisten raaka-aineiden asetuksen 11 artiklan 5 kohdan mukaisessa määräajassa.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

Pääministeri

Etunimi Sukunimi

..ministeri Etunimi Sukunimi